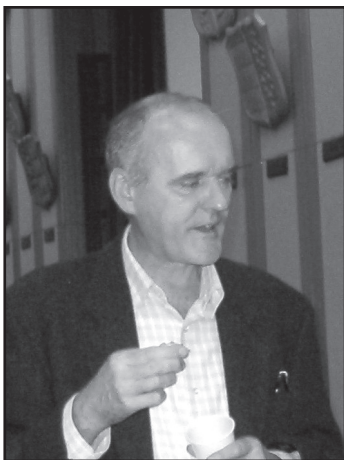

Bevezető

A Könyvtártudományi és Módszertani Központ (KMK) megalakulásától kitüntetett helyet foglalt el a magyar könyvtári életben. Létrehozása tartalmilag és időben többé-kevésbé követte az európai trendeket, bár 1959-es megalakulása nemzetközi összehasonlításban inkább a késői alapítások közé tartozik. Negyven éves történetének ténye – amelynek nem vége, hanem más minőségű folytatása a Könyvtári Intézet működése – összefoglalásra késztet minket: nem a tanulságok levonása miatt, hanem azért, mert szakmánk történetének és fejlődésének sajátos és meghatározó intézményéről van szó.

A könyvtárak nem csupán egyedi intézményekként játszanak szerepet a társadalomban, rendszerre szerveződve egyenkénti hatásuk megszorozódik. Minden rendszernek szüksége van egy olyan irányító és szervező erőre, amely az egyes elemeket a közös ösvényre tereli – és ha

minden jól megy, segíti is az úton maradásukat. A KMK megalakulásától kezdve ezt a feladatot vállalta és valósította meg. Ha végigtekintünk az intézmény negyven éves történetén, akár meglepődve is tapasztalhatjuk, hogy a megalakulásakor megfogalmazott szakmai célok végigkövették negyven éves működését, és a jogutód intézmény, a Könyvtári Intézet is alapvetően ezt folytatja. Leszámítva a szocialista művelődéspolitikára való hivatkozást, a könyvtári koordinációs központ feladata alapvetően ma is a könyvtártudományi munka szervezése, a módszertani feladatok elvégzése, a bevált (mai szóval jó) gyakorlat elterjesztésének támogatása, a könyvtárszakmai dokumentáció (mai szóval: információ) létrehozása és fenntartása, valamint az oktatás-továbbképzés bizonyos szeleteinek biztosítása a könyvtárosok számára. Ha mondhatjuk is azt, hogy az alapvető célok hasonlóak, a meg-

valósítás tartalma, azaz a tulajdonképpeni szolgálat természetesen ma egészen mást takar, mint 1959-ben. A negyven év tapasztalata éppen azt mutatja meg, hogyan volt képes egy intézmény, nevezetesen a KMK ezt a változó belső tartalmat folyamatosan megújulva követni. A változások üteme a társadalom fejlődéséhez igazodott. Az a tény, hogy a KMK negyven évig fennállt, azt bizonyítja, hogy az intézmény képes volt a folyamatos megújulásra, a könyvtári rendszernek pedig szüksége volt szolgáltatásaira.

A politika és az érdekek változásai miatt sokszor borotvaélen táncolt az intézmény léte. Mégis túlélte a szocializmust és a rendszerváltást is, ami nem kis erőfeszítésbe került a mindenkori vezetésnek és a szakmai irányításnak. Szakmai-politikai alkuk és személyes kapcsolatok nyilván közrejátszottak a fennmaradásban, de hadd legyünk annyira szubjektívek, hogy azt mondjuk: a könyvtárak szakmai igényeinek teljesítése segítette KMK-t a viharos negyven év túlélésében.

A szakmán belül talán a képzések-továbbképzések jelentették a legszorosabb, kézzel fogható kapcsolatot a könyvtárosokkal. A KMK meghatározó szerepe az alap- és középfokú képzésben, valamint számtalan továbbképzési tanfolyama alkalmat adott az oktatás természetéből adódó személyes kapcsolatok kialakítására, valamint az új ismeretek átadására. Személyes visszaemlékezéseikben a könyvtárosok számos pozitív benyomást említenek, amelyek ezekhez a képzésekhez kapcsolódnak. A személyes élményeken túl azonban meghatározó jelentősége volt a képzések tartalmának, amelyek hosszabb távon biztosították a magyar könyvtárosok alap-, illetve naprakész felkészültségét.

Az 1976-tól öt éven keresztül Bakonyoszlopon tartott olvasótáborok a képzésekhez hasonló közvetlen kapcsolatot biztosítottak a résztvevőkkel. Jóllehet a táborokban elsősorban a szakmunkástanuló fiatalok olvasásra nevelése volt a cél, sikerük később mozgalmat indított más könyvtárak között is (1981–82-ben Ásotthalmon, majd később Hatvanban, Mátrafüreden, Kecskeméten

és Telkibányán is szerveztek a megyei és városi könyvtárak hasonló táborokat).

A KMK mindig nagy hangsúlyt fektetett arra, hogy a könyvtári rendszeren belül valamennyi könyvtártípust megszólítsa. Voltak és vannak olyan típusok, amelyek elvárták és igényelték a KMK szolgáltatásait – ez elsősorban a közkönyvtárakat jelentette és jelenti ma is –, mások a teljes tevékenységi palettának csak egyes részeit hasznosították. Megtehették, hiszen a KMK rendkívül sokoldalú munkát folytatott, jutott az eredményekből valamennyi típusnak. A már említett képzések mellett az intézmény úttörő szerepet játszott az olvasásszociológiai kutatások megalapozásában, az állománygyarapítást elősegítő kiadvány, az *Új Könyvek* létrehozásában, a könyvtártudományi dokumentáció kialakításában. Mindemellert a minisztérium legközvetlenebb partnere volt a szakmapolitika napi és hosszabb távú alakításában is.

A KMK helyzetének – fennállásának szinte teljes ideje alatt – sarkalatos pontja volt viszonya a nemzeti könyvtárhoz. Az intézmény az OSZK-ból nőtt ki és mindvégig mellette is maradt, bár egyes időszakokban saját, illetve külső akarat hatására közel állt az elszakadáshoz. A józan ész és az óvatosság szerencsére megóvta az intézményt a leválástól, így jogutódja is háborítatlanul folytathatja a megalapozott munkát.

Tematikus számunk tanulmányai a KMK szakmai munkájának tényszerű ismertetése mellett betekintést engednek a műhely belső életébe is. Az emberi viszonyok, a kiemelkedő egyéniségek megismerése teheti teljesebbé azt a képet, amelyet eddig többnyire csak szórványos publikációkból vagy személyes benyomásokból szerzhettünk. Az írások visszatükrözik az egyes korszakokban szinte baráti kört alkotó munkatársak összetartásának emlékét, a szabad szellemiségű műhely iránti nosztalgiát.

Olvassák figyelemmel és megértéssel.

Dippold Péter
főszerkesztő